

A Kapcsolati Elégedettség Skála magyar változatának (RAS-H) pszichometriai jellemzői

MARTOS TAMÁS^{1*} – SALLAY VIOLA¹ – SZABÓ TÜNDE¹ –
LAKATOS CSILLA² – TÓTH-VAJNA RITA²

¹Semmelweis Egyetem, Mentálhigiéné Intézet, Budapest

²Semmelweis Egyetem, Doktori Iskola, Budapest

(Beérkezett: 2014. június 1.; elfogadva: 2014. július 22.)

Elméleti háttér: A Hendrick (1988) által kidolgozott Kapcsolati Elégedettség Skálát (Relationship Assessment Scale, RAS) gyakran, változatos kutatási területeken alkalmazzák a párkapcsolati elégedettség mérésére. *Cél:* A tanulmányban bemutatjuk a kérdőív magyar változatát (RAS-H) és értékeljük annak pszichometriai jellemzőit. *Módszer:* Az elemzés 270 házas-, illetve együtt élő pár (átlagéletkor férfiaknál $39,8 \pm 10,5$, nőknél $37,6 \pm 9,9$ év) keresztmetszeti, kérdőíves adatfelvételén alapul. A részletes szociodemográfiai adatok és a RAS-H felvétele mellett a válaszadó párok kitöltötték az Élettel való Elégedettség Skálát (SWLS-H), a Rosenberg Önértékelés Skálát (RSES-H), az Élet Értelme Kérdőívet (MLQ-H) és mértük a szubjektív egészségi állapotot is. *Eredmények:* A mérőeszköz hét tételre osztható faktorizálás alapján mindkét nemnél egy faktorba tartozik, az így képzett skála belső konzisztenciája (Cronbach-alfa férfiaknál = 0,843, nőknél = 0,897) és teszt-reteszt megbízhatósága ($r = 0,90$) kiváló. A kapcsolati elégedettség mértéke nagyrészt független volt a szociodemográfiai jellemzőktől, viszont mindkét nemnél pozitívan függött össze a szexuális elégedettséggel ($r = 0,425$ és $0,492$), illetve a lelki egészség más mutatóival, így az élettel való elégedettséggel, az élet értelmességével és az önértékeléssel ($r = 0,207$ és $0,470$ között), nőknél pedig az élettel való elégedettség többi jellemzőktől – így az élet értelmességétől és az önértékeléstől – független prediktorának is bizonyult ($\beta = 0,294$). *Következtetések:* A RAS-H az elemzések alapján a párkapcsolati elégedettség megbízható és érvényes mérőeszköze.

Kulcsszavak: párkapcsolati elégedettség, Kapcsolati Elégedettség Skála, konfirmatív faktorizálás, megbízhatóság, érvényesség

* Levelező szerző: dr. Martos Tamás, Semmelweis Egyetem, Mentálhigiéné Intézet, 1085 Budapest, Úllői út 26. E-mail: martos.tamas@public.semmelweis-univ.hu

1. Bevezetés

1.1. A párkapcsolati elégedettség

A párkapcsolatok keletkezésének, működésének és felbomlásának kérdései régóta a bensőséges kapcsolatokkal foglalkozó tudományos kutatások érdeklődésének középpontjában állnak. A kapcsolatok alakulásának egyik kulcsfogalma a pár- vagy házastársi kapcsolattal való elégedettség, vagyis a partnerek szubjektív értékelése kapcsolatuk egészéről, vagy annak valamely vonatkozásáról. A kapcsolati elégedettség forrásairól, vagy az elégedettség szubjektív mértékéről hozott döntés kialakításának folyamatairól élénk vita folyik ma is, de az nyilvánvaló, hogy az elégedettség mértéke nem csak előzményeit és kialakulását tekintve jelentős, hanem önmagában is (Fletcher, Simpson, Campbell, & Overall, 2013). Fontos hatása van a párkapcsolat későbbi alakulására, a kapcsolat stabilitásának, illetve esetleges felbomlásának egyik (bár nem az egyetlen) meghatározó tényezője. A párkapcsolattal való elégedettség szintje ezen kívül a személy általános jóllétének, lelki egészségének is egyik meghatározója lehet, bár ellenkező irányú kapcsolat is elképzelhető: azok a személyek, akik általában magasabb pszichológiai jólléttel jellemezhetők, a kapcsolataikban általában, és így a párkapcsolatukban is elégedettebbek lehetnek. Valószínű, hogy komplex hatások közvetítik ezeket az összefüggéseket (Dyrenforth, Kashy, Donnellan, & Lucas, 2010). Az mindenesetre nyilvánvaló, hogy a kapcsolattal való elégedettség méréséhez megfelelő mérőeszközökre van szükség.

1.2. A Kapcsolati Elégedettség Skála

A párkapcsolatok változatos formái a házassággal való elégedettség hagyományos mérőeszközei mellett szükségessé tették egy többfajta párkapcsolat vizsgálatára használható rövid, megbízható mérőeszköz kidolgozását. Susan Hendrick ezzel a szándékkal dolgozta ki a hét kérdésből álló Kapcsolati Elégedettség Skálát¹ (Relationship Assessment Scale, RAS; Hendrick, 1988). A kérdőív kifejlesztése során mind együtt élő, mind együtt járó párokkal kitöltették a RAS-t. A feltáró főkomponens-elemzés során mindkét esetben egyfaktoros struktúra rajzolódott ki, mely a variancia 46, illetve 57%-át

¹ Mivel az *assessment* szó szerinti fordítását (mérés, felmérés) kapcsolati kontextusban kevésbé találtuk volna szerencsésnek, a kérdőív nevének magyar fordításakor a kérdőív által mért konstruktumot pontosan visszaadó „elégedettség” szó használata mellett döntöttünk.

magyarázta. A kérdőív megbízhatósága magas volt, a párok tagjainak válaszai pedig szignifikánsan korreláltak egymással ($r = 0,62$), míg véletlenszerűen párba állított emberek válaszai nem ($r = -0,02$). A kérdőív alkalmas volt továbbá arra is, hogy együtt járó párok utánkövetéses felmérése során megkülönböztesse a megmaradó és az időközben felbomlott kapcsolatokat (Hendrick, 1988). A kérdőív kidolgozása utáni első tíz év tapasztalata azt mutatta, hogy a RAS korrelációja a többi házassági elégedettséget mérő teszttel magas (jellemzően 0,7 feletti), és jó a teszt-reteszt megbízhatósága is ($r = 0,85$). Előnye még, hogy következetesen mér etnikailag és kor szerint változatos párok körében, valamint jól használható pár- vagy családterápiát kereső pároknál is (Hendrick, Dicke, & Hendrick, 1998).

A RAS-t kidolgozása óta számos nyelvre lefordították, és világszerte használják. Például mind a német, mind a brazil verzió esetében igazolták az eredeti kérdőív egyfaktoros modelljét (Hassebrauck, 1991) és jó megbízhatóságát (Cronbach-alfa $\geq 0,85$; Cassepp-Borges, & Pasquali, 2011; Dinkel & Balck, 2005). Kivételt képez ez alól a RAS svéd változata: szívbeteg válaszadók adatait elemezve a faktoranalízis két faktort – az elvárások és szükségletek kielégülésére épülő kapcsolatot és a szerelemre és odaadásra épülő kapcsolatot – különböztetett meg egymástól. Ez a verzió is kielégítő pszichometriai tulajdonságokkal rendelkezett azonban a tartalmi érvényesség, a konstruktmérvényesség, az egyneműség és stabilitás terén (Rask és mtsai, 2010). Elképzelhető viszont, hogy a kapott eltérések a sajátos mintaválasztásnak köszönhetőek.

Újabban Renshaw és munkatársai kisebb átfogalmazásokat végeztek a RAS-on, melynek segítségével az többfajta szoros kapcsolat mérésére vált alkalmassá, miközben jók maradtak a pszichometriai mutatói (Renshaw, McKnight, Caska, & Blais, 2011). A pszichometriai jellemzőket legújabbán egy metaanalízis eredményei is elemezték: a Cronbach-alfa értéke átlagban 0,872 volt (0,68–0,98 között; Graham, Diebels, & Barnow, 2011).

A szakirodalmi adatokat átvizsgálva feltűnő végül, hogy a RAS pszichometriai vizsgálatai közül általában hiányzik az egydimenziós struktúra konfirmatív faktorelemzéssel való megerősítése: a szerzők általában főkomponens-elemzés eredményeire hagyatkoznak a dimenzionalitás vizsgálatakor. Az egyetlen általunk talált kivétel (Renshaw és mtsai, 2011) – bár nem az eredeti tételekkel, hanem azok általánosabb átfogalmazásával dolgozva – jó illeszkedési mutatókat talált az egydimenziós struktúra esetében.

1.2. A mérőeszközzel kapott eredmények

A kifejlesztése óta eltelt több mint két évtizedben számos kutatásban használták a RAS-t a kapcsolati elégedettség mérőeszközeként, melyek közül néhány közelmúltban publikált eredményre utalunk. Ezek egyúttal azt is jelzik, hogy a kérdőívet változatos életkori és etnikai csoportok esetében használták, és azt is, hogy a párkapcsolati működés általános tanulmányozása mellett a skála felhasználható betegcsoportokban, klinikailag releváns kérdésfeltevés esetén is.

A RAS használatával végzett általános kutatások közül érdemes idézni a Big 5 személyiségvonásaival való összevetés eredményeit: eszerint a neurotizmus negatívan, az extravertió és a barátságosság viszont pozitívan függ össze a párkapcsolati elégedettséggel (White, Hendrick, & Hendrick, 2004). Nem találtunk viszont adatot arra, hogy a RAS-t együtt használták volna pozitív pszichológiai mérőeszközökkel, például az étellel való elégedettséggel, vagy az önértékeléssel.

A RAS kulturálisan sokszínű felhasználására példa, hogy alkalmazásával idős ausztrál nők szexualitását befolyásoló faktorok között kimutatták a párkapcsolati elégedettség szerepét (Howard, O'Neill, & Travers, 2006), pakisztáni nők esetében pedig a skála alacsonyabb pontszámai érzékenyen jelezték a háttérben meglévő párkapcsolati abúzust (Naeem, Irfan, Zaidi, Kingdon, & Ayub, 2008). Afrikából emigrált és az USA-ban született házaspárok összehasonlítása során pedig azt találták, hogy a házassággal kapcsolatos előzetes elvárások teljesülése csak az afrikai emigránsok körében jelezte előre az elégedettséget (Ngazimbi, Daire, Soto, Carlson, & Munyon, 2013).

Betegcsoportokban elsősorban a betegség párkapcsolati következményeinek felmérésére alkalmazták a RAS-t. PTSD-ben szenvedő veteránok körében a RAS segítségével mutatták ki, hogy a tünetek erősségével párhuzamosan mindkét partnerben csökken a párkapcsolattal való elégedettség (Campbell & Renshaw, 2013). Fibromyalgiában szenvedő páciensek RAS alkalmazásával mért kapcsolati elégedettségét pedig szintén negatívan befolyásolta a tünetek súlyossága (Garos, Kluck, & Aronoff, 2007; Marcus, Richards, Chambers, & Bhowmick, 2013). Végül egy sajátos kórkép, az ún. patológiás szerelem kutatása során azt találták, hogy ebben a szélsőségesen ragaszkodó, kontrollvesztett és birtokló kapcsolódási módban a kapcsolat annak ellenére marad fenn, hogy a kapcsolattal való elégedettség egyúttal nagyon alacsony (Sophia és mtsai, 2009).

Számos alkalmazási előnye mellett kritikai észrevétel is érte a RAS-t. A kérdőív éppen viszonylagos rövidsége miatt alacsonyabb komplexitással méri az elégedettséget, mint a főkomponens-analízissel és az IRT (item

response theory) segítségével kidolgozott, több kérdésből álló Pár Elégedettségi Index (Couple Satisfaction Index, CSI) – a CSI az elemzések szerint a RAS-nál pontosabban detektálja az elégedettség különböző szintjeit (Funk & Rogge, 2007).

1.3. A jelen vizsgálat célja

Összességében a kutatások alapján elmondható, hogy a RAS egy könnyen érthető, egyszerű, gyorsan kitölthető és értelmezhető mérőeszköz, melynek megbízhatóságát és érvényességét sok kutatásban igazolták, és amely többfajta kapcsolati mód esetén is lehetőséget ad a kapcsolati elégedettség mérésére. Mivel nincs tudomásunk arról, hogy a RAS elérhető lenne már magyar nyelven, így elkészítettük a fordítását, és a tanulmányban a kérdőív mellett bemutatjuk egy hazai mintán végzett kérdőíves vizsgálat első eredményeit. Az elemzések során külön figyelmet fordítottunk a kérdőív struktúrájának ellenőrzésére, illetve a pozitív pszichológiai mérőeszközökkel való kapcsolatának feltárására, mivel – ahogy azt fentebb bemutattuk – ezen a téren az elérhető adatok hiányosak.

2. Módszer

2.1. Minta és eljárás

A Kapcsolati Elégedettség Skála magyar változatának elemzése egy olyan vizsgálat adatain alapul, amelyet 270, Budapesten és környékén lakó házaspár, illetve együtt élő pár kérdőíves megkérdezésével végeztünk. A kérdőíveket egy piackutató cég kérdezőbiztosai juttatták el az általuk kiválasztott válaszadókhoz. A mintába való bekerülés kritériuma a fentiekén kívül az volt, hogy a pár legalább egy éve éljen együtt, egyikük sem állhatott pszichiátriai kezelés alatt az elmúlt öt évben, és legalább egyikük aktív kereső volt.

Az így kialakult mintában a házaspárok aránya 58%, az együttélőké 42%, az életkor szerinti átlag \pm szórás a férfiaknál $39,8 \pm 10,5$ év, a nőknél $37,6 \pm 9,9$ év volt (min.-max.: 18–65, illetve 19–64 év). Az alap-, közép- és felsőfokú végzettségűek száma a férfiaknál 91 (33,7%), 116 (43,0%) és 61 (22,6%), a nőknél 46 (17,0%), 132 (48,9%) és 92 (34,1%) volt a fenti sorrendben (a teljes minta %-ában, a hiányzó adatok beszámításával).

A diádkutatás jellegéből adódóan a férfi és női válaszok nem függetlenek egymástól, így ezeket nem egyben, hanem két külön almintaként használ-

juk a mostani elemzésben. Emellett az időbeli stabilitás ellenőrzésére egy online kérdőív segítségével lekérdezett kisebb kényelmi mintán ($N = 55$ fő, 12 férfi és 43 nő, életkoruk $40,6 \pm 16,3$ és $41,2 \pm 12,5$ év) két hét eltéréssel, ugyanazokkal a személyekkel felvettük a Kapcsolati Elégedettség Skálát.

2.2. Eszközök

Az adatfelvétel során egy sok kérdőívből álló kérdőívcsomagot vettünk fel, melyből alább csak az itt elemzett mérőeszközöket mutatjuk be. A megbízhatósági jellemzőket az adatbázis jellegéből adódóan férfiakra és nőkre külön adjuk meg.

Szociodemográfiai adatok. A nem, életkor és iskolai végzettség mellett lekérdéztük az együttélés státuszát, a kapcsolat időtartamát, a gyermekek számát, az anyagi helyzettel való szubjektív elégedettség mértékét. *Szubjektív egészségi állapot.* Egy kérdés mérte a válaszadó saját egészségi állapotára vonatkozó értékelését: „Összességében milyennek értékeli az egészségi állapotát?” Az öt válaszlehetőség a „nagyon rossz”-tól a „kiváló”-ig terjedt.

Kapcsolati Elégedettség Skála (RAS-H). A kérdőív hét kérdést tartalmaz a kapcsolattal való elégedettségről, ezek közül öt pozitív, kettő pedig negatív megfogalmazású. A válaszadó ötfokú skálán jellemezheti magát azzal a kapcsolattal, hogy mennyire jellemző rá a kérdésben megfogalmazott tapasztalat (pl. „Mennyire felel meg partnere az Ön igényeinek?” 1 = kevésbé, 5 = nagyon). A megbízhatósági adatokat az eredmények közt mutatjuk be. A kérdőív fordítását első lépésben három fordító végezte egymástól függetlenül, majd a szövegváltozatok közös egyeztetése és véglegesítése után egy negyedik munkatárs összevetette a magyar és az angol változatot. A javasolt kisebb módosítások után kialakult a skála Függelékben közölt szövegváltozata.

Szexuális elégedettség. A RAS-H kérdéseit kiegészítettük a következő saját kérdéssel: „Mennyire találja kielégítőnek a szexuális kapcsolatukat?” A válaszadás a RAS esetében leírt módon történt.

Élettel való Elégedettség Skála (SWLS-H, magyar változat: Martos, Sallay, Dészfalvi, Szabó, & Ittész, 2014). Az SWLS-H öttételes kérdőív, valamilyen pozitív állításként megfogalmazott. A válaszadók 7-fokú skálán adhatják meg az állításokkal való egyetértésük mértékét (1 = egyáltalán nem értek egyet, 7 = teljes mértékben egyetértek; Cronbach-alfa = 0,899 és 0,889).

Rosenberg Önértékelés Skála (RSES-H, magyar változat: Sallay, Martos, Földvári, Szabó, & Ittész, 2014). A skála az általános (globális) önértékelést méri négyfokú Likert-típusú skálán (1 = egyáltalán nem értek egyet, 4 =

teljesen egyetértek). A skála belső konzisztenciája megfelelőnek bizonyult (Cronbach-alfa: 0,829 és 0,861).

Élet Értelme Kérdőív (MLQ-H, magyar változat: Martos & Konkoly Thege, 2012). A tíztételes kérdőív öt tétele az élet értelmességének megélését (MLQ-P), míg öt az élet értelmességének keresését méri (MLQ-S). A válaszadás hétfokú Likert-típusú skálán történik (1 = egyáltalán nem igaz, 7 = tökéletesen igaz; Cronbach-alfa = 0,838 és 0,873 a megélés és 0,780 és 0,840 a keresés alskálák esetében).

3. Eredmények

3.1. Strukturális elemzés

A két nemre külön elvégzett feltáró főkomponens-elemzés azt mutatta, hogy mindkét nem esetében 1-1 komponens emelkedett ki 1,0 sajátérték felett, mely a férfiaknál a variancia 64,3%-át, a nőknél az 59,3%-át magyarázta (sajátérték 4,0 és 5,93). Az egyes tételek faktorsúlyai mindkét nem esetében abszolút értékben legalább 0,55, vagy annál magasabbak voltak. A legmagasabb töltést (férfiaknál 0,862, nőknél 0,894) a 2. tétel kapta, mely közvetlenül rákérdez a kapcsolattal való elégedettségre, ami azt jelzi, hogy a skála valóban az elégedettség konstruktumát méri.

Az egydimenziós struktúrát konfirmatív faktorelemzéssel is ellenőriztük a két nem almintáin külön-külön. Az 1. táblázatban bemutatjuk az egydimenziós modell illeszkedési mutatóit a két almintán. Látható, hogy a mutatók többsége jó illeszkedést mutat (vö. Hu & Bentler, 1999), kivéve az RMSEA mutatóját, ami mindkét nemnél magasabb, mint a határértéknek tartott 0,06, a férfiak mintáján pedig 0,1-nél is magasabb. Mivel az RMSEA mutatója viszonylag alacsony szabadságfok és alacsony mintaméret esetén a valósnál gyengébb illeszkedést jelezhet, a későbbiekben érdemes magasabb elemszámú mintán ellenőrizni a skála struktúráját.

1. táblázat. A RAS-H egyfaktoros modellje – a konfirmatív faktorelemzések illeszkedési mutatói

	χ^2	df	p	χ^2/df	NFI	TLI	CFI	RMSEA
Férfiak	52,8	14	<0,001	4,06	0,939	0,897	0,952	0,107
Nők	44,1	14	<0,001	3,40	0,961	0,939	0,972	0,094

3.2. Megbízhatóság, leíró statisztika

A 2. táblázatban bemutatjuk a RAS-H Cronbach-alfa-értékeit és leíró statisztikáját az egyes almintákban. A belső konzisztencia értékei nagyon jónak bizonyultak. A két nem pontszámait páros *t*-próbával összehasonlítva az átlagértékek nem különböztek szignifikánsan ($t = 1,712$; $df = 261$; $p = 0,088$), viszont erősen korreláltak a partnerek között ($r = 0,622$; $p < 0,001$). Az időbeli stabilitást a két – időben közel megismételt – adatfelvétel közötti korrelációs együtthatóval mértük (Cronbach-alfa a két adatfelvétel során 0,91 és 0,93), ennek mértéke: $r = 0,90$ ($N = 55$; $p < 0,01$), ami azt jelzi, hogy a kérdőív időbeli stabilitása is kitűnő.

2. táblázat. A RAS-H megbízhatósága és leíró statisztikája a két almintában

	N	Cronbach-alfa	Átlag	Szórás
Férfiak	262	0,843	30,53	4,14
Nők	262	0,897	30,13	4,53

3.3. Összefüggés a szociodemográfiai változókkal

A női és férfi almintán két külön lineáris regressziós elemzéssel vizsgáltuk, hogy a RAS-H milyen módon függ össze alapvető szociodemográfiai jellemzőkkel. Az előrejelző változók az életkor, a szubjektív anyagi helyzet, a szubjektív egészségi állapot, az iskolázottság, a kapcsolat hossza és jellege (együttélés/házasság) voltak. Az egészségi állapot és a kapcsolat hossza nem bizonyult szignifikáns előrejelző változónak. Férfiak esetében a modell csak marginálisan szignifikáns ($F = 1,91$; $p = 0,07$), az egyetlen szignifikáns prediktor a középfokú végzettség (béta = 0,162; $p = 0,039$). A nők esetében a modell szignifikáns ($F = 5,03$; $p < 0,001$), szignifikáns prediktorok a szubjektív anyagi helyzet (béta = 0,385; $p < 0,001$) és a felsőfokú végzettség (béta = -0,211; $p = 0,039$). Azt látjuk, hogy a kapcsolati elégedettség férfiak esetében nem függ össze a szociodemográfiai változókkal, míg a nőknél elsősorban a saját anyagi helyzetük jobb megítélése a pozitív előrejelzője a kapcsolattal való elégedettségüknek.

3.4. Konvergens és divergens validitás

A konvergens és divergens validitás felmérése érdekében kiszámítottuk a RAS-H pontszámainak korrelációját néhány további kérdőív és jellemző értékeivel (N = 262 - 270). A kapcsolati elégedettség pozitívan függött össze a szexuális elégedettséggel ($r = 0,425$ és $0,492$; $p < 0,001$, itt és a továbbiakban először a férfiak, majd a nők értékei), továbbá pozitívan, de nem túl erősen korrelált az élet értelmességének megélésével (MLQ-P: $r = 0,288$ és $0,207$; $p < 0,01$), az étellel való elégedettséggel (SWLS: $r = 0,262$ és $0,470$; $p < 0,01$) és az önértékeléssel (RSES: $r = 0,245$ és $0,385$; $p < 0,01$), nem függött viszont össze a szubjektív egészségi állapottal ($r = 0,086$ és $0,083$; $p = 0,167$ és $0,176$).

3.5. Inkrementális validitás

Nemi almintánként (N = 262) két külön hierarchikus regresszióelemzést végeztünk annak ellenőrzésére, hogy az RAS-H más mérőeszközökhöz képest rendelkezik-e önálló előrejelző erővel. Függő változónak az étellel való elégedettséget választottuk. Az első blokkban a demográfiai adatokat (életkor, iskolai végzettség), a szubjektív anyagi helyzetet és egészségi állapotot, a másodikban az önértékelést és az élet értelmességének jellemzőit, végül a harmadik lépésben az RAS-H-t bocsátottuk az egyenletbe (3.

3. táblázat. Az étellel való elégedettséget előrejelző tényezők hierarchikus lineáris regresszióelemzése

	Férfiak			Nők		
	Béta	R ² változás	F változás	Béta	R ² változás	F változás
1. lépés		0,228	13,79***		0,344	26,10***
Életkor	-0,080			-0,066		
Szubjektív anyagi helyzet	0,316***			0,336***		
Szubjektív egészségi állapot	0,053			0,021		
Iskolázottság 1. (közép vs. alap)	0,127			0,177		
Iskolázottság 2. (felső vs. alap)	0,106			0,283***		
2. lépés		0,125	14,88***		0,122	18,66***
Önértékelés	0,142			0,146		
Értelmesség megélése	0,257***			0,176***		
Értelmesség keresése	0,009			0,016		

3. táblázat folytatása

	Férfiak			Nők		
	Béta	R ² változás	F változás	Béta	R ² változás	F változás
3. lépés		0,003	1,21		0,067	34,92***
Kapcsolati elégedettség	0,063			0,294***		
<i>Teljes modell</i>						
R ²	0,356			0,533		
F	14,13***			30,94***		

Megjegyzés: A standardizált béta együtthatók a végleges modellből származnak.

N = 262; *** p < 0,001

táblázat). Az eredmények azt mutatják, hogy a RAS-H csak a nők esetében bírt hozzáadott magyarázó erővel (magyarázott variancia 6,7%; F = 34,92; p < 0,001), férfiaknál viszont nem.

4. Megbeszélés

Tanulmányunkban bemutattuk a Kapcsolati Elégedettség Skála (RAS-H) elméleti hátterét, majd empirikus adatokon ellenőriztük a mérőeszköz pszichometriai jellemzőit. A nemzetközi szakirodalom nagy részével összhangban azt találtuk, hogy a kérdőív tételei egy faktorba rendeződnek, az így képzett skála belső konzisztenciája és időbeli stabilitása pedig kiváló. Egyedül a konfirmatív faktorelemzés egyes eredményei utalnak arra, hogy a skála szerkezetének további ellenőrzése szükséges.

A mintánkban a kapcsolati elégedettség mértéke férfiaknál lényegében nem függött a szociodemográfiai háttértényezőktől, így a kapcsolat hosszától és a gyermekek számától sem, míg nőknél az egyetlen jelentős és pozitív előrejelző tényező az anyagi helyzettel való magasabb szubjektív elégedettség volt. Bár sok kutatás számol be arról, hogy a komolyabb anyagi nehézségek mindkét nemnél negatív hatással vannak a kapcsolati elégedettségre is, a nők hagyományosan még mindig valamivel jobban ki vannak szolgáltatva anyagilag (a párkapcsolaton belül is), mint a férfiak. Ez a nők kapcsolattal szemben támasztott elvárásait és ezen keresztül a kapcsolat értékelését, illetve a kapcsolat fenntartásának szándékát is erősebben befolyásolhatja (Dew, 2011).

A kérdőív validitását jelzi, hogy a partnerek kapcsolati elégedettsége nagymértékben korrelált egymással. A szoros együttjárás arra az – előre várható – összefüggésre utal, hogy a pár két tagjának értékelése saját kapcsolatukról jelentős mértékben a közös pozitív vagy negatív kapcsolati tapasztalatokon alapul. A RAS-H alkalmazásával mért párkapcsolati

elégedettség ezenkívül pozitív összefüggést mutatott a lelki egészség több indikátorával is (élet értelmességének megélése, étellel való elégedettség, önértékelés), legerősebben mégis a szexuális kapcsolattal való elégedettséggel függött össze, ami azt jelzi, hogy a skála kellő mértékű konvergencia és egyúttal divergens validitással is rendelkezik.

Érdekes eredményt kaptunk, amikor a RAS-H inkrementális validitását ellenőriztük: a kapcsolati elégedettség – az étellel való elégedettség szempontjából – csak a nőknél rendelkezett önálló előrejelző erővel. Ez az összefüggés azzal a korábbi eredménnyel állítható párhuzamba, hogy míg a férfiaknál a szoros kapcsolat megléte önmagában egészségvédő, lényegében függetlenül annak minőségétől, a nők esetében a párkapcsolat minősége is számít a testi és a lelki egészség szempontjából (Balog, 2008).

A kutatás néhány korlátját is figyelembe kell venni az eredmények értelmezése során: a vizsgált minta viszonylag alacsony elemszámú volt, a felvétel pedig önbeszámolás módon történt, így hiányzik a külső megfigyelők véleményével vagy valamilyen külső kritériummal való összevetés is. Az eredmények alapján mégis úgy véljük, hogy a RAS-H jól alkalmazható kutatásokban a párkapcsolati elégedettség mérőeszközeként, mivel pszichometriai mutatói megfelelőek, tételeinek megfogalmazása jól érthető és a kapcsolati tapasztalatok fontos aspektusaira kérdeznak rá. Emellett az egyes kérdések megszővegezése kis változtatással más fontos kapcsolatok vizsgálatára is alkalmassá teszi (vö. Renshaw és mtsai, 2011).

Függelék

A Kapcsolati Elégedettség Skála

Az alábbi kérdések az Önök párkapcsolatára vonatkoznak. Kérem, válaszoljon egy ötfokú skálán, ahol az 1-es azt jelenti, hogy kevéssé, az 5-ös pedig azt, hogy nagyon jellemző Önre az, amire a kérdés utal.

	Kevésbé				Nagyon
1. Mennyire felel meg partnere az Ön igényeinek?	1	2	3	4	5
2. Általában véve mennyire elégedett Ön a kapcsolatukkal?	1	2	3	4	5
3. Összehasonlítva másokéval, mennyire jó az Önök kapcsolata?	1	2	3	4	5
4. Milyen gyakran gondol arra, hogy bár el sem kezdte volna ezt a kapcsolatot?	1	2	3	4	5

5.	Milyen mértékben felel meg a kapcsolatuk az Ön eredeti elvárásainak?	1	2	3	4	5
6.	Mennyire szereti partnerét?	1	2	3	4	5
7.	Mennyi probléma van az Önök kapcsolatában?	1	2	3	4	5

8.	Mennyire találja kielégítőnek a szexuális kapcsolatukat?	1	2	3	4	5
----	--	---	---	---	---	---

A 4. és a 7. kérdések fordítottan pontozandóak. A 8. kérdés kiegészítő kérdés, nem része az eredeti RAS-nak.

Irodalom

- Balog, P. (2008). A házastársi/élettársi kapcsolat szerepe az esélyteremtésben. In M. Kopp (szerk.), *Esélyerősítés és életminőség a mai magyar társadalomban* (240–249). Budapest: Semmelweis Kiadó
- Campbell, S.B., & Renshaw, K.D. (2013). PTSD symptoms, disclosure, and relationship distress: Explorations of mediation and associations over time. *Journal of Anxiety Disorders, 27*(5), 494–502.
- Cassepp-Borges, V., & Pasquali, L. (2011). Características psicométricas da Relationship Assessment Scale [Relationship Assessment Scale's psychometric characteristics]. *Psico-USF, 16*(3), 255–264.
- Dinkel, A., & Balck, F. (2005). An evaluation of the German Relationship Assessment Scale. *Swiss Journal of Psychology, 64*(4), 259–263.
- Dew, J. (2011). The association between consumer debt and the likelihood of divorce. *Journal of Family Economic Issues, 32*, 554–564.
- Dyrenforth, P.S., Kashy, D.A., Donnellan, M.B., & Lucas, R.E. (2010). Predicting relationship and life satisfaction from personality in nationally representative samples from three countries: The relative importance of actor, partner, and similarity effects. *Journal of Personality and Social Psychology, 99*(4), 690–702.
- Fletcher, G.J.O., Simpson, J.A., Campbell, L., & Overall, N.C. (2013). *The science of intimate relationships*. Cambridge: Wiley-Blackwell
- Funk, J.L., & Rogge, R.D. (2007). Testing the ruler with Item Response Theory: Increasing precision of measurement for relationship satisfaction with the Couples Satisfaction Index. *Journal of Family Psychology, 21*(4), 572–583.
- Garos, S., Kluck, A., & Aronoff, D. (2007). Prostate cancer patients and their partners: Differences in satisfaction indices and psychological variables. *Journal of Sexual Medicine, 4*, 1394–1403.
- Graham, J.M., Diebels, K.J., & Barnow, Z.B. (2011). The reliability of relationship satisfaction: A reliability generalization meta-analysis. *Journal of Family Psychology, 25*(1), 39–48.
- Hassebrauck, M. (1991). ZIP – A scale for assessment of satisfaction in close relationship. *Zeitschrift Fur Sozialpsychologie, 22*(4), 256–259.

- Hendrick, S.S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and Family*, 50(1), 93–98.
- Hendrick, S.S., Dicke, A., & Hendrick, C. (1998). The Relationship Assessment Scale. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15(1), 137–142.
- Howard, J.R., O'Neill, S., & Travers, C. (2006). Factors affecting sexuality in older Australian women: Sexual interest, sexual arousal, relationships and sexual distress in older Australian women. *Climacteric*, 9(5), 355–367.
- Hu, L., & Bentler, P.M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1–55.
- Marcus, D.A., Richards, K.L., Chambers, J.F., & Bhowmick, A. (2013). Fibromyalgia family and relationship impact exploratory survey. *Musculoskeletal Care*, 11(3), 125–134.
- Martos, T., & Konkoly Thege, B. (2012). Aki keres, és aki talál – az élet értelmessége keresésének és megélésének mérése az Élet Értelme Kérdőív magyar változatával. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 67(1), 125–149.
- Martos, T., Sallay, V., Désfalvi, J., Szabó, T., & Ittész, A. (2014). Az Élettel való Elégedettség Skála magyar változatának (SWLS-H) pszichometriai jellemzői. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika*, 15, 289–303.
- Naeem, F., Irfan, M., Zaidi, Q.A., Kingdon, D., & Ayub, M. (2008). Angry wives, abusive husbands: Relationship between domestic violence and psychosocial variables. *Womens Health Issues*, 18, 453–462.
- Ngazimbi, E.E., Daire, A.P., Soto, D., Carlson, R.G., & Munyon, M.D. (2013). Marital expectations and marital satisfaction between African immigrant and United States born married couples. *Journal of Psychology in Africa*, 23(2), 317–321.
- Rask, M., Malm, D., Kristofferzon, M.L., Roxberg, A., Svedberg, P., Arenhall, E., et al. (2010). Validity and reliability of a Swedish version of the Relationship Assessment Scale (RAS): A pilot study. *Canadian Journal of Cardiovascular Nursing*, 20(1), 16–21.
- Renshaw, K.D., McKnight, P., Caska, C.M., & Blais, R.K. (2011). The utility of the Relationship Assessment Scale in multiple types of relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 28, 435–447.
- Sallay, V., Martos, T., Földvári, M., Szabó, T., & Ittész, A. (2014). A Rosenberg Önértékelés Skála (RSES-H): alternatív fordítás, strukturális invariancia és validitás. *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika*, 15, 259–275.
- Sophia, E.C., Tavares, H., Berti, M.P., Pereira, A.P., Lorena, A., Mello, C., et al. (2009). Pathological love: Impulsivity, personality, and romantic relationship. *CNS Spectrums*, 14(5), 268–274.
- White, J.K., Hendrick, S.S., & Hendrick, C. (2004). Big Five personality variables and relationship constructs. *Personality and Individual Differences*, 37, 1519–1530.

Köszönetnyilvánítás

A kézirat elkészítését az OTKA PD 105685 számú kutatási pályázat támogatta. Köszönettel tartozunk továbbá Ittész Andrásnak (Semmelweis Egyetem, Mentálhigiéné Intézet, Budapesti Corvinus Egyetem KeTK, Biometria és Agrárinformatika Tanszék) a konfirmatív faktorelemzés elkészítéséhez nyújtott támogatásáért.

Szerzői munkamegosztás

Martos Tamás: kérdőív fordítása, adatgyűjtés megtervezése és lebonyolítása, elméleti áttekintés, statisztikai számítások, az eredmények értelmezése. Sallay Viola: elméleti áttekintés, az eredmények értelmezése. Szabó Tünde: adatfeldolgozás, eredmények bemutatása. Lakatos Csilla: elméleti áttekintés, részvétel az adatgyűjtésben. Tóth-Vajna Rita: részvétel az adatgyűjtésben, eredmények bemutatása.

Psychometric characteristics of the Hungarian version of the Relationship Assessment Scale (RAS-H)

MARTOS, TAMÁS – SALLAY, VIOLA – SZABÓ, TÜNDE –
LAKATOS, CSILLA – TÓTH-VAJNA, RITA

Background: Relationship Assessment Scale (RAS, Hendrick, 1988) is a frequently applied measure for assessing relationship satisfaction in various research areas. *Aim:* In the present study, we present the Hungarian version of the RAS (RAS-H) and evaluate its psychometric characteristics. *Method:* Analyses were based on data from a cross-sectional questionnaire study of cohabiting and married couples ($N = 270$ couples; age: 39.8 ± 10.5 years for male and 37.6 ± 9.9 years for female respondents). Detailed sociodemographic data as well as relationship satisfaction were assessed together with life satisfaction (SWLS), meaning in life (MLQ), self-esteem (RSES), and self-rated health. *Results:* Confirmatory factor analysis revealed a unidimensional structure of the seven items of RAS-H for both sexes. Internal consistency (Cronbach's alphas of 0.843 for men and 0.897 for women) and test-retest stability ($r = 0.90$) estimates were excellent. Level of relationship satisfaction was independent of most of the sociodemographic characteristics, but associated positively with sexual satisfaction ($r = 0.425$ and 0.492) as well as with life satisfaction, self-esteem, and meaning in life (r s between 0.207 and 0.470). Moreover, relationship satisfaction predicted life satisfaction positively ($\beta = 0.294$) and independently from presence of meaning in life and self-esteem among females but not among males. *Conclusions:* The results indicate that the Hungarian version of the Relationship Assessment Scale (RAS-H) is a reliable and valid measure for assessing the satisfaction with intimate relationships.

Keywords: relationship satisfaction, Relationship Assessment Scale, confirmative factor analysis, reliability, validity